

ספורנו וארא

שמות פרק ז פסוק ג

ואני אקשה את לב פרעה והרביתי את-אתתי ואת-מופתי בארץ מצרים:

רמב"ם הלכות תשובה פרק ו הלכה ג

ואפשר שיחטא אדם **חטא גדול** או חטאים רבים עד שיתן הדין לפני דיין האמת שיהא הפרעון מזה החוטא על חטאים אלו שעשה ברצונו ומדעתו **שמונעין ממנו התשובה ואין מניחין לו רשות לשוב מרשעו כדי שימות ויאבד בחטאו שיעשה**, הוא שהקב"ה אמר על ידי ישעיהו השמן לב העם הזה וגו', וכן הוא אומר ויהיו מלעיבים במלאכי האלהים ובזים דבריו ומתעתעים בנביאיו עד עלות חמת ה' בעמו עד לאין מרפא, כלומר **חטאו ברצונם והרבו לפשוע עד שנתחייבו למנוע מהן התשובה שהיא המרפא**, לפיכך כתוב בתורה **ואני אחזק את לב פרעה**, לפי שחטא מעצמו תחלה והרע לישראל הגרים בארצו שנאמר הבה נתחכמה לו, **נתן הדין למנוע התשובה ממנו עד שנפרע ממנו**, לפיכך חזק הקדוש ברוך הוא את לבו, ולמה היה שולח לו ביד משה ואומר שלח ועשה תשובה וכבר אמר לו הקדוש ברוך הוא אין אתה משלח שנאמר ואתה ועבדיך ידעתי וגו' ואולם בעבור זאת העמדתך, **כדי להודיע לבאי העולם שבזמן שמונע הקדוש ברוך הוא התשובה לחוטא אינו יכול לשוב אלא ימות ברשעו שעשה בתחילה ברצונו...**

שמונה פרקים לרמב"ם פרק ח

אבל אומר: +שמות יד, ד+ "וחזקתי את לב פרעה", ואחר כן ענשו והמיתו - הנה יש בו מקום דיבור, ויושג ממנו עיקר גדול. והתבונן בדברי בזה הענין, ושים לבך אליהם, וערוך אותם אל דברי כל מי שדיבר בו, ובחר לך היותר טוב. והוא, שפרעה וסיעתו, **אילו לא היה להם חטא זולת אשר לא שלחו את ישראל** - היה הענין קשה בלי ספק, כי הוא כבר מנעם מלשלח, כמו שאמר: +שמות יד, י+ "כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו", ואחר כן דרש ממנו לשלחם, והוא מוכרח שלא ישלח, ואחר כן ענשו כאשר לא שילחם, והמיתו והמית סיעתו - **היה זה עוול**, וסותר לכל מה שהקדמנו. הרי שאין הענין כן, אלא שפרעה וסיעתו **מרו בבחירתם**, מבלי כפיה ומבלי הכרח, ועשקו הגרים אשר היו ביניהם, ועשו להם עוול גמור, כמו שאמר וביאר: +שמות א, ט+ "ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל וכו' הבה נתחכמה לו". וזה המעשה היה מהם **בבחירתם וברוע עצתם**, ולא היה להם בזה הכרח. והיה עונש ה' להם על כך - למנועם מן התשובה, **עד שיחול בהם מן העונש מה שחייב צדקו** שהוא עונשם. ומניעתם מן התשובה היא שלא ישלחם. וכבר באר לו ה' זה, והודיעו שאילו רצה להוציאם בלבד - כבר היה מאבדו הוא וסיעתו והיו יוצאים, ואמנם רצה **עם הוצאתם לעונשם** על עושקם הקודם, כמו שאמר בתחלת הדבר: +בראשית טו, יד+ "וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי". **ואי אפשר לעונשם אם שבו**, ועל כן נמנעה מהם התשובה, והיו מחזיקים בהם. והוא אומר: +שמות ט, טו - טז+ "כי עתה שלחתי את ידי וכו' ואולם בעבור זאת" וכו'.

רמב"ן שמות פרק ז פסוק ג

(ג) ואני אקשה את לב פרעה - אמרו במדרש רבה (שמו"ר ה ו) גילה לו שהוא עתיד לחזק את לבו בעבור לעשות בו הדין, תחת שהעבדים בעבודה קשה. ועוד שם (יג ד) כי אני הכבדתי את לבו (להלן י א), אמר רבי יוחנן מכאן פתחון פה למינין לומר לא היתה ממנו שיעשה תשובה. אמר רבי שמעון בן לקיש יסתם פיהם של מינין, אלא אם ללצים הוא יליץ (משלי ג לד), מתרה בו פעם ראשונה ושניה ושלישית ואינו חוזר בו והוא נועל בו דלת מן התשובה כדי לפרוע ממנו מה שחטא. כך פרעה הרשע, **כיון ששגר הקדוש ברוך הוא אצלו חמש פעמים ולא השיח על דבריו**, אמר לו הקדוש ברוך הוא אתה הקשית את ערפך והכבדת את לבך, הריני מוסיף לך טומאה על טומאתך:

ספורנו שמות פרק ז פסוק ג

(ג) ואני אקשה. הנה בהיות האל-**חפץ בתשובת רשעים** ולא במיתתם, כאמרו חי אני נאם ה', אם אחפוץ במות הרשע, כי אם בשוב הרשע מדרכו וחיה (יחזקאל לג, יא), אמר שירבה את אותותיו ואת מופתיו, וזה **להשיב את המצרים בתשובה**, בהודיע להם גדלו וחסדו באותות ובמופתים, כאמרו בעבור זאת העמדתך, בעבור הראותך את כחי (להלן ט, טז) ועם זה היתה הכונה שישראל יראו וייראו, כאמרו למען שיתי אותותי אלה בקרבם, ולמען תספר (להלן י, ז), **ואין ספק שלולא הכבדת הלב היה פרעה משלח את ישראל בלי ספק, לא על צד תשובה והכנעה לא-ל יתברך**, שיתנחם מהיות מורד, אף על פי שהכיר גדלו וטובו, **אלא על צד היותו בלתי יכול לסבול עוד את צרת המכות**, כמו שהגידו עבדיו באמרם הטרם תדע כי אבדה מצרים **וזאת לא היתה תשובה כלל**. אבל אם היה פרעה חפץ להכנע לא-ל יתברך, ולשוב אליו בתשובה שלמה, **לא היה לו מזה שום מונע**. והנה אמר האל-ל יתברך ואני אקשה את לב פרעה, שיתאמץ לסבול המכות ולא ישלח מיראת המכות את ישראל, למען שיתי אותותי אלה בקרבם, שמהם יכירו גדלי וטובי וישובו המצרים באיזו תשובה אמיתית. ולמען תספר אתה ישראל הרואה בצרתם, באזני בנך להודיע שכל אלה יפעל אל עם גבר להשיבו אליו, וזה כשיפשפשו במעשיהם בבוא עליהם איזה פורענות: